

<https://helda.helsinki.fi>

Monipaikkainen asukas kuntalaisena

Rinne-Koski, Katja

2021

Rinne-Koski , K 2021 , ' Monipaikkainen asukas kuntalaisena ' , Hallinnon tutkimus ,
Vuosikerta. 40 , Nro 3 , Sivut 203-217 . <https://doi.org/10.37450/ht.94969>

<http://hdl.handle.net/10138/336661>

<https://doi.org/10.37450/ht.94969>

unspecified

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Monipaikkainen asukas kuntalaisena

Katja Rinne-Koski

ABSTRACT

Multilocal housing and local residence

Article examines the relationship between residents and public administration from the multilocal dwelling point of view. The data consist of 25 multilocal dwellers' interviews analyzed by content analysis. The interviewees present themselves as free-time residences, multilocal dwellers and vagabonds between municipalities. Subsequently 12 interviews of multilocal dwellers were analyzed to identify elements of multilocal citizenship. The results show that multilocal residence is produced by questioning the relevance of legal residence and participation rights. As a result, multilocal citizenship is challenging administrative monolocality leading to a framework of multilocal citizenship.

Keywords: multilocal housing, local residence, municipalities

JOHDANTO

Kuntalakia on vuoden 1995 jälkeen uudistettujen kuntien toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi yli kaksikymmentä kertaa. Viimeksi kuntalakia on uudistettu vuonna 2015, jolloin uudistamisen taustalla vaikuttivat muiden muassa väestökehitys, kuntakoon kasvu, kuntien erilaistuminen, kuntien toiminnan monimuotoistuminen, talouden haasteet ja sähköisten toimintatapojen tuomat muutokset. (Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE-luonnos 8.5.2014, 9.)

Voimassa olevan kotikuntalain (11.3.1994/201) mukaan kuntalaisuuden määrittelyn lähtökohtana on se kunta, jossa henkilö asuu. Jos henkilöllä on käytössään useampi asunto, määrittänyt kuntalaisuus hänen toiminnallisuutensa kautta: ” – hänen kotikuntansa on se kunta,

jota hän perhesuhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä on edellä mainittujen seikkojen perusteella kiinteä yhteys.” Entä jos kodiksi määrittäviä asuntoja tai lainlaatijan tarkoittamia ” muita vastaavia seikkoja ” onkin monta ja ne sijaitsevat eri kunnissa?

Liikkuvat elämäntavat, muuttuvat asumisen tavat sekä monipuolistuvat osallistumisen ja osallisuuden tavat muiden muassa ovat teki- jöitä, jotka kyseenalaistavat nykyiset käsitykset yhteen paikkaan sidotusta asumisesta ja sen myötä myös asuinpaikkasidonnaisesta kuntalaisuuden määrittelystä. Hallinnon uudistuksissa reagoidaan kunnissa ja niiden toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin, mutta jätetään huomiotta kaikkein tärkein ulottuvuus eli asukkaat. Uudistusten lähtökohtana on yhä edelleen oletus, että ihmiset asuvat pitkäkestoisesti ja pysyväisluonteisesti vain yhdessä paikassa kerrallaan, vaikka todellisuus on usein toisenlainen. Aluehallinnon muutokset, kuten sote- ja maakuntauudistus, määrittävät uudelleen kunnan tehtäviä, merkitystä ja roolia samoin taustaoletuksin. Huomaamatta jää, että nämä muutokset määrittävät uudelleen myös kunnan ja kuntalaisen suhdetta toisiinsa ja näin muuttavat kuntalaisuuden saamia sisältöjä ja merkityksiä asukkaiden arjessa. Tapa olla kuntalainen muuttuu.

Tästä näkökulmasta kuntalaisuutta on tutkittu yllättävän vähän (Leinonen & Vakkala 2015, 274). Kuntalaisuutta tarkastelevissa tutkimuksissa on huomion kohteena ollut osallistuminen, demokratia tai kuntalaisuuden roolit, joiden avulla on tarkasteltu kuntalaisen toiminnallista suhdetta kuntaan (esim. Pekola-Sjöblom 2011; Pekola-Sjöblom ym. 2002; Möttönen 2010). Oman huomionsa ovat saaneet myös kuntaiden titeetti ja kuntasamastuminen, jolloin tutkimuksen lähtökohtana on ollut kuntaan kiinnittyminen ja osallisuus (esim. Pekola-Sjöblom 2014; Zimmerbauer & Suutari 2007) sekä kuntaliitoksen aiheuttamat muutokset paikallisyhteisöön (esim. Mäkinen & Wilmi 2016; Rannikko 2009).

Paikallisyhteisön näkökulmasta kuntalaisuus voidaan nähdä Ari-Veikko Anttiroikon (1992, 90–91) tapaan uusintamista edellyttävänä sosiaalisena olemisena, joka jäsentyy paikallisuutena. Anttiroiko jatkaa, että kuntalaisuuden luonnetta voidaan tarkastella sekä objektiivisena että subjektiivisena merkityksenä. Kuntalaisuus objektiivisena merkityksenä kiinnittyy kuntalaisuuden ulkoisiin tunnusmerkkeihin, kuten asuinpaikkaan, velvollisuuteen maksaa veroa tai oikeuteen käyttää asuinpaikkaan sidottua palvelua. Subjektiivinen näkökulma kuntalaisuuteen puolestaan tarkastelee kunnan koettua ja elettyä merkitystä. Minna Mäkinen (2013, 52) tunnistaa saman asian ehdottaessaan, että kotikunta käsitteenä saattaa pohjautua ajatukseen kunnan merkityksellistämisestä: kotikunta voidaan ymmärtää myös paikkaan sidottuna yhteisönä, johon liittyy yhteenkuuluvuutta ja jaettuja intressejä. Yksipaikkaisessa kuntalaisuudessa nämä paikkaan liitetyt merkitykset yhdistyvät yhdessä pysyvässä asuinpaikassa, jolloin paikka merkitsee sekä asumista että kotia. Usean asuinpaikan tapauksessa merkitykset vähintäänkin hajautuvat tai ehkä jopa moninkertaistuvat.

Asumiseen liittyvillä valinnoilla ja muutoksilla saattaa toisin sanoen olla yllättäviä vaikutuksia siihen, kuinka ihmiset peilaavat suhdettaan paikallishallintoon. On hyvin todennäköistä, että asukkaiden arjen ja asumisen uudenlainen jäsentyminen jäsentää myös asukkaan ja kunnan suhdetta uudella tavalla. Kuntalaisuutta ei kuitenkaan aikaisemmin ole juurikaan tarkasteltu kuntalaisuuden määrittymisen ytimen eli asumisen näkökulmasta – kenties siksi, että asumisen yhteyttä kuntalaisuuteen ei aikaisemmin ole ollut tarvetta määritellä eikä kyseenalaistaa, vaikka syytä ehkä olisi ollut.

Tässä artikkelissa tarkastellaan asumisen suhdetta kuntalaisuuteen ja sen kokemiseen monipaikkaisesti asuvien teemahaastattelujen avulla. Artikkelissa selvitetään, *miten monipaikkaisesti asuvat jäsentävät suhdettaan kuntalaisuuteen asumisen näkökulmasta ja millaista kuntalaisuutta monipaikkainen asuminen luo*. Monipaikkaisen asumisen tutkimus on ajankohtainen teema erityisesti COVID-19 pandemian aikana lisääntyneen etätönn tekemisen myötä, joka saattaa jatkossa lisätä useassa paikassa asumista. Monipaikkaisuuden edistäminen on mainittu myös yhtenä kehityskohteenä muun muassa

nykyisessä hallitusohjelmassa (Osallistava ja osaava Suomi 2019, 101–105) sekä hallinnon ja palveluiden uudelleen organisoimiseen liittyvissä kehityshankkeissa, kuten esimerkiksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden ohjelmassa (Airaksinen ym. 2015, 1). Jotta monipaikkaisuuteen liittyviä kehittämistoimenpiteitä osataan kohdistaa oikein, on tärkeää tarkastella monipaikkaisuutta ihmisten asumiseen ja kuntalaisuuteen liittyvänä ilmiönä.

MONIPAIIKKAISUUDEN VAIKUTUS HALLINTOON

Monipaikkaisuudella tarkoitetaan yleisesti ottaen ihmiselle merkityksellisten paikkojen muodostamia kokonaisuuksia ja niiden välillä liikkumista (Haukkala 2011, 10). Monipaikkaisella asumisella tässä artikkelissa tarkoitetaan asumisen ja arkielämän jakamista kahden tai useamman asuinpaikan ympärille. Aikaisemmissa tutkimuksissa monipaikkaisuuden ajatus on sisältynyt esimerkiksi maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta, vapaa-ajan asumista sekä ihmisten liikkuvuutta tarkasteleviin tutkimuksiin, mutta ilmiötä ei vielä silloin nimitetty monipaikkaisuudeksi. Sittenkin monipaikkaisuutta on tarkasteltu muun muassa vapaa-ajan asumisen (Pitkänen & Kokki 2005), työn (Vartiainen ym. 2007; Reuschke 2010), paikan (Gustafson 2001), identiteetin (Haukkala 2011), elämäntavan (Rols-hoven 2008), kaksoiskuntalaisuuden (Aho & Ilola 2008; Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta 2018) ja lasten asumisen monipaikkaistumisen (Forsberg ym. 2014) näkökulmasta.

Kansainvälisessä keskustelussa monipaikkaisuustutkimuksen teemoja ovat olleet muun muassa digitalisaation vaikutus nuorten liikkumiseen ja monipaikkaisuuteen (Tully & Alfaraz 2017), monipaikkaisen asumisen ilmastovaikutukset (Xue ym. 2020), monipaikkaisuus maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen näkökulmasta osana aluekehitystä (Steel ym. 2019), monipaikkaisen työn tunnistaminen suunnitelluissa strategioissa (Di Marino, Lilius & Lapintie 2018) sekä COVID-19 pandemian vaikutukset vapaa-ajan asumiseen (Pitkänen ym. 2020). Suomalaisen monipaikkaisen elämäntavan tutkimuksen kentässä uusimpia näkökulmia teemaan ovat Kati Pitkäsen ja Anna Strandellin

(2019) artikkeli suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodoista ja tulevaisuuden kehityksestä sekä Olli Lehtosen, Toivo Muilan ja Hilkka Vihinen (2019, 7–29) artikkeli monipaikkaisuudesta maaseudun terveyspalveluiden mahdollistajana.

Monipaikkaisuus mainitaan myös useissa valtakunnallisissa aluepoliittisissa kehittämissuunnitelmissa, kuten esimerkiksi uusimmassa valtakunnallisessa maaseutubarometrissa (Pyysiäinen & Vihinen 2020), maaseutupolitiikan kokonaisohjelman 2021–2027 valmistelustrategiassa (Kuhmonen ym. 2020) sekä monissa alueellisissa kehittämissuunnitelmissa. Vaikka monipaikkaisuus ilmeneekin usealla eri elämäntilalla, se näyttää julkisessa keskustelussa silti profiloituvan pääasiassa aluepoliittisena kysymyksenä. Uusimpia esimerkkejä tästä ovat työ- ja elinkeinoministeriön asettama selvitys paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työn lisäämisestä elinkeinoministerin alaisuudessa toimivissa organisaatioissa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020) ja käynnissä oleva valtioneuvoston tilaama Elinvoimainen ja kestävä monipaikkainen Suomi -hanke (https://tietokayttoon.fi/hankeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/elinvoimainen-ja-kestava-monipaikkainen-suomi-sompa-). Hallinnon näkökulmasta monipaikkaisuutta edistämällä voidaan tukea erityyppisiä aluerakenteita, vahvistaa työllisyyttä ja alueiden elinvoimaa sekä tukea elinkeinorakenteita.

Palveluiden järjestämisen näkökulmasta monipaikkaisuuden on todettu antavan uudenlaisia mahdollisuuksia erityisesti maaseutualueille päivittäistavaroiden ja muun kulutuksen sekä terveyspalveluiden osalta (Rantanen 2014; Lehtonen, Muilu & Vihinen 2019). Olli Lehtonen, Toivo Muilu ja Hilkka Vihinen (2019) huomauttavat monipaikkaisuuden hyödyntämisen julkisen hallinnon tuottamissa palveluissa edellyttävän uudenlaista suunnittelua ja monipaikkaisuuden huomioon ottamista osana palvelukokonaisuuksia. Käyttäjämäärien kausivaihtelun vuoksi tuotantomallien olisi pystyttävä reagoimaan nykyistä joustavammin kysynnän heilahteluun, mikä edellyttää uudenlaisia tuotantotapoja. Lisäksi alueiden erityispiirteet sekä väestömäärien erot edellyttävät hallinnolta suunnittelua. (emt. 2019, 25–26.) On kuitenkin huomattava, että tästä näkökulmasta monipaikkaisuus kyseenalaistaa julkisen hallinnon toimintaa

kahdella tavalla. Monipaikkaisuuden huomioon ottaminen hallinnossa ja julkisten palveluiden järjestämisessä ensinnäkin kyseenalaistaa ajatuksen julkisten palveluiden yhteismitallisesta tuottamisesta sekä toiseksi haastaa kunnat pohdimaan kunta- ja hallintorajat ylittävää julkista palvelutuotantoa.

Monipaikkaisuuteen liittyy usein keskustelu digitalisaatiosta, jonka avulla ihmiset ovat aikaisempaa vapaampia valitsemaan, missä haluavat viettää aikaa. Digitalisaatio mahdollistaa etätönn tekemisen, asioiden hoitamisen ja palveluiden käyttämisen verkon kautta. Etätönn tekeminen on osaltaan yksi monipaikkaista asumista tukeva tekijä, jolla kunnat voivat kilpailla asukkaista. Osa kunnista on pyrkinyt edistämään etätönn tekemistä esimerkiksi parantamalla tietoliikenneyhteyksiä sekä tarjoamalla etätönn pisteitä (esim. Miettinen 2018).

Kunnassa digitaalisuus näkyy kuntalaisten asiointin ja vuorovaikutuksen osittaisena siirtymisenä verkkoon. Kunnan digitalisoituminen ja siirtyminen virtuaaliseen ympäristöön vaikuttaa käsityksiin kunnan rajoista ja irrottaa sen paikasta, joka on ollut perinteisesti kuntaa ja sen hallintoaluetta määrittävä tekijä. Kunnan digitalisaation voidaan nähdä muodostavan uudenlaiset puitteet kunnan toiminnalle, jolloin kunta toimii kunnantalon lisäksi myös sähköisissä verkostoissa. Tämä osaltaan monipuolistaa kunnan ja kuntalaisten vuorovaikutusta suomalaisen uudenlaisia mahdollisuuksia osallistumiseen ja vaikuttamiseen kuntalaisen kulloisestakin olinpaikasta käsin. Kuntalaiset voivat halutessaan olla osa kunnassa käytyä yhteiskunnallisia keskusteluja erilaisissa sosiaalisen median yhteisöissä sekä vaikuttaa kunnan toimintaan vastaamalla kyselyihin ja ottamalla yhteyttä suoraan kunnan viranhaltijoihin ja luottamushenkilöihin. (Syväjärvi & Kivivirta 2017, 267; Hyyryläinen 2017, 192–198; Rinne-Koski 2020.)

Mainitut monipaikkaisuutta vahvistavat tekijät ja muut hallinnon uudistukset ovat aiheuttaneet sen, että kuntalaisuuden määritelmä ei enää ole niin yksiselitteinen kuin ennen. Aikaisemmin kunnan perusjäsenyys on määrittynyt tiukasti henkilön virallisen kotikunnan perusteella, joka määrittää henkilön oikeutta käyttää kunnan julkisia palveluita. Valinnanvapauden lisääntyessä esimerkiksi kuntalaisen laajentuneet oikeudet käyttää toisen kunnan terveyspalveluja, palvelu-

setelien lisääntyvä käyttö ja mahdollisesti myös sote-uudistus toteutuessaan lisäävät merkittävästi kuntalaisten liikkuvuutta monen kunnan alueella. Näin kuntalaisuuden merkitys palvelujen hankinnassa ohenee ja tilalle astuvat muut hankintaa ja käyttöä määrittävät kriteerit. Jos kuntalaisuus ei enää legitimoidu kunnan asukkailleen tuottamissa tai järjestämissä palveluissa, niin miten se sitten legitimoituu?

Määrittelyongelmat eivät pääty tähän. Hallinnon näkökulmasta yhden kunnan asukas voi olla usean kunnan jäsen. Kunnan jäsenyyden ehtona on pääsääntöisesti verotuksen kautta syntyvä intressi valvoa ja vaikuttaa kunnan päätöksentekoon ja toimintaan. Intressin voidaan tulkita täytyvän esimerkiksi omistusasunnon omistajilla, joita myös esimerkiksi vapaa-ajan asunnon sekä vuokra-asunnon omistajat ovat. Vuokra-asunnoissa asuvia vuokralaisia tämä omistusjäsenyys ei kuitenkaan koske (ks. esim. KHO: 2010:22¹), vaikka vuokra-asuminen on yleinen asumismuoto esimerkiksi töiden tai opintojen vuoksi kahdella tai useammalla paikkakunnalla asuvilla. Toisella paikkakunnalla vuokralla olevat saattavat siis asua kunnassa olematta kuitenkaan sen kuntalaisia tai jäseniä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunnan asukkaista osa on kunnan virallisia kuntalaisia, osa kunnassa omaisuutta hallitsevia tai liiketoimintaa harjoittavia kunnan jäseniä ja osa monessa kunnassa rinnakkain asuvia asukkaita, joilla ei ole mitään virallista kuntalaisuusstatus-ta. Kunnassa siis asuu ja asioi tuntematon määrä asukkaita, joita ei virallisesti ole olemassa.

Toinen näkymätön kuntalaisryhmä asuu verkossa. Digitaalisuus hämärtää kuntalaisuutta myös siksi, että verkkoitse toimittaessa kunnan toimijuus ei rajoitu ainoastaan kunnan asukkaisiin, sillä kyselyihin voi vastata ja asukasraateihin voi osallistua kuka tahansa. Tämä voidaan nähdä toisaalta mahdollisuutena, toisaalta uhkana: kenellä on oikeus osallistua, kuka kunnan asioista oikeastaan päättää? Kuka on kunnan asukas, kuinka kuntalaisuus määrittyy?

Kunnat ovat olemassa edistääkseen kuntalaistensa hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan. Jos kunnat kadottavat kuntalaisensa, on kuntienkin olemassaolon oikeutusta tar-

kasteltava uudelleen (vrt. Jäntti 2017). Uusien hallinnon käytänteiden, erilaistuvien asumisen muotojen ja ihmisten liikkuvuuden lisääntyessä ei ole enää selvää, kuka oikeastaan on kunnan asukas tai kuntalainen. Vastausta ei enää voi rakentaa perinteisten kunnan hallinnollisten rajauksien perustalle, sillä ne ovat murentuneet niin kuntalaisten kuin hallinnon näkökulmasta. Monipaikkaisuuden valossa myöskaan nykyisellään vallitseva linjaus taloudellisista intresseistä kuntalaisuutta määrittävänä tekijänä ei tunnu riittävältä, sillä kuntalaisuus on paljon muutakin kuin maksettavia veroja, käyttökustannuksia ja budjettirahojen käyttöä. Tämä avaa kysymyksen siitä, millä kriteereillä tulevaisuuden kuntalaisuus määrittyy.

Kuntalaisuuden määrittäminen monipaikkaisuuden näkökulmasta on uudenlainen lähestymistapa monipaikkaisuuteen yhteiskunnallisena ilmiönä. Tähän saakka monipaikkaisuuden tutkimus on keskittynyt pääosin monipaikkaisen ilmiön kontekstointiin ja määrälliseen tarkasteluun, jolloin sen vaikutukset koettuun kuntalaisuuteen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Vaikka useissa tutkimuksissa painotetaan monipaikkaisuuden merkitystä uudenlaisena sosiaalisen ja yhteiskunnallisen ilmiönä, kokonaisvaltainen monipaikkaisuuden empiirinen tutkimus on sittenkin jäänyt vähäiseksi (Hilti 2009, 146–147; myös Forsberg ym. 2014).

AINEISTO JA MENETELMÄT

Monipaikkaisen elämäntavan ja asumisen empiirisen tarkastelun vähäisyyttä selittää osaltaan se, että monipaikkaista asumista ei rekisteröidä eikä tilastoida missään. Puuttuvien tilastotietojen vuoksi ilmiötä on ollut hankala määrällistää, ja sitä kuvaavia tietoja joudutaan kokoamaan ja yhdistelemään eri lähteistä (Lehtonen ym. 2019, 13; Pitkänen & Strandell 2018, 16). Kati Pitkänen ja Anna Strandell (2018, 6–23) ovat hyödyntäneet erilaisia saatavilla olevia rekisteri- ja tilastoaineistoja tarkastellessaan maaseudun monipaikkaista asumista ja tunnistavat aineistosta kolme erilaista monipaikkaisen asumisen muotoa. Näitä ovat työssäkäynnistä ja opiskelusta johtuva monipaikkainen asuminen, vapaa-ajan viettoon liittyvä monipaikkainen asuminen sekä perherakenteisiin ja parisuhteeseen liittyvä monipaikkainen asuminen. Puuttuvien rekiste-

¹ <http://www.kho.fi/paatokset/50516.htm>

reiden ja tilastojen vuoksi tutkijoilla ei kuitenkaan ole ollut liiemmästi keinoja tavoittaa näitä henkilöitä.

Tämän artikkelin aineiston keräämisen aikana tilanne oli sama: vaikka monipaikkaisen asumisen ilmiö oli olemassa ja vahvistumassa, monipaikkaisesti asuvien tavoittamiseksi ei ollut juurikaan keinoja. Tämän vuoksi monipaikkaisesti asuvia päädyttiin etsimään haastateltaviksi Helsingin Sanomissa 7.5.2007 julkaistun lehti-ilmoituksen kautta. Ilmoituksessa pyydettiin sellaisia ihmisiä ottamaan yhteyttä, jotka tuntevat monipaikkaisen asumisen ja elämisen kuvaavan omaa arkeaan: etsittävät henkilöt voivat jakaa aikansa kahden tai useamman paikan välille työn tai vastaavien syiden vuoksi, omistaa kakkosannon maaseudulla tai kaupungissa, tai jakaa elämänsä muiden syiden vuoksi useampaan kuin yhteen paikkaan.

Ilmoitukseen vastasi 101 monipaikkaisesti asuvaa, joista 97 täyttää edellä kuvatun monipaikkaisen elämäntavan kriteerin rinnakkaisesti asumisesta kahdessa tai useammassa paikassa. Alustavien yhteydenottojen perusteella vastaajajoukosta valittiin 25 haastateltavaa, jotka kattavimmin kuvasivat monipaikkaisen asumisen eri puolia. Aineistoon ei sisälly monipaikkaisesti asuvien lasten näkemyksiä, mikä johtunee aineiston hankintatavasta.

Aineistoon lukeutuu vapaa-ajan asukkaita, työn vuoksi monipaikkaisesti asuvia, opiskelijoi- ta ja liikkuvan työn tekijöitä. Yhteydenottojen perusteella on ilmeistä, että monipaikkainen asuminen ei ole vain jollekin ikä- tai sosiaali-ryhmälle tyypillinen asumisen tapa (myös esim. Hilti 2009). Monipaikkaisesti asuvia on opiskelijoissa, työttömissä, työssä käyvissä, nuorissa, keski-ikäisissä, eläkeläisissä, yksinelävissä kuin perheellississäkin.

Yhteydenottojen perusteella monipaikkaisen asumisen ryhmiä muodostui pääpiirteittäin kolme:

- monipaikkaisesti työn vuoksi asuvat (12 haastateltavaa)
- monipaikkaisesti vapaa-ajalla asuvat (5 haastateltavaa)
- monipaikkaisesti perheen tai sukujuurien vuoksi asuvat (8 haastateltavaa).

Luokittelu on tehty vastaajien monipaikkaisuuden pääasialliseksi syyksi ilmoittaman motiivin

mukaan, joskin luokittelun voisi ilmiön moninaisuuden vuoksi tehdä monella muullakin tavalla. Myös Pitkänen ja Strandell (2018, 8–9) käyttivät vastaavanlaista motiiveihin perustuvaa jaottelua tarkastellessaan maaseudun monipaikkaisuutta rekistereiden ja tilastojen kautta. He päätyivät esittämään käyttämänsä tilasto- ja rekisteriaineiston perusteella monipaikkaisen asumisen motiiveiksi työssäkäymistä, opiskelua, vapaa-ajan asumista, matkailua ja lomailua sekä perherakenteisiin liittyviä syitä, jotka esiintyvät pääosissa myös tässä haastatteluaineistossa.

Aineiston keräämisen jälkeen monipaikkaisuus on noussut yhä voimakkaammin esiin ja esiintyy nykyään yleisesti arkipäivän keskusteluissa. Tästä huolimatta tutkijoilla edelleenkin on harvoin käytössään monipaikkaista asumista monipuolisesti edustavaa laadullista aineistoa. Artikkelissa käytetyn lehti-ilmoituksella hankitun aineiston hyödyntämistä kuntalaisuuden tarkastelussa puoltaa informanttien monipuolisuus ja haastattelujen painottuminen käsittelemään monipaikkaisen asumisen ja kuntalaisuuden rakentumista yhteiskunnallisena ilmiönä. Aineistoa tukee myös se, että uudemmat tutkimukset ja selvitykset tuovat esiin samoja asioita ja teemoja, joita haastateltavat ovat nostaneet esiin monipaikkaisuuteen liittyen, jolloin haastattelujen tulokset uudelleen kerättyinä eivät todennäköisesti kovinkaan eroaisi nykyisestä (esim. Pitkänen & Strandell 2018; Hilti 2016; Rinne, Paloniemi, Tuulentie & Kietäväinen 2015).

Haastatteluaineiston analyysi eteni kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa litteroitua haastatteluaineistoa oli koossa 209 sivua. Aineiston käsittely aloitettiin poimimalla haastateluista omaksi kokonaisuudekseen puheenvuorot, joissa haastateltava puhuu kuntalaisuudesta. Kaikki haastateltavien kuntalaisuudelle antamat tulkinnot hyväksyttiin: mukana ovat kohdat, joissa haastateltava puhuu esimerkiksi hallinnosta, palveluista, asioinnista, veroista ja maksuista, paikallisista yhteisöistä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja niin edelleen. Tämän myötä aineisto tiivistyi 94 sivuun. Tämän jälkeen aineistosta poimittiin puheenvuorot, joissa haastateltavat puhuivat monipaikkaisuudesta nimenomaan asuinpaikkoihin ja kuntalaisuuteen liittyen. Puheenvuorot käytiin läpi ja luokiteltiin monipaikkaisuutta kuvaileviin tai jäsentäviin

teemoihin sen mukaan, mitä haastateltavat toivat esiin useassa eri paikassa asumisesta sekä siihen liittyvästä kuntalaisuudesta. Näitä olivat esimerkiksi asuinpaikkoihin liittyvät tunteet, monipaikkaisuuden motiivit ja syyt, asumiseen liittyvät kokemukset ja ajatukset sekä konkreettiset käytännön asiat. Tarkastelussa kiinnitettiin huomiota myös siihen, miten haastateltavat asemoivat eri asuinpaikkoja suhteessa toisiinsa. Tämän jälkeen teemat kirjoitettiin yhtenäiseksi kuvaukseksi haastateltavien monipaikkaiseen asumiseen ja kuntalaisuuteen liittyvistä sisällöistä, jonka keskeiset havainnot esitellään seuraavassa luvussa.

Ensimmäisen vaiheen analyysin perusteella aineistosta tunnistettiin 12 haastateltavaa, jotka kokivat itsensä monipaikkaisen asumisen lisäksi myös monipaikkaisiksi kuntalaisiksi. Monipaikkaisen kuntalaisuuden tarkastelua varten näiden asukkaiden haastattelut erotettiin omaksi aineistokseen, jolloin aineisto tiivistyi 51 sivuun tekstiksi litteroitua puhetta. Analyysin toisen vaiheen tarkoituksena oli saada tarkempi käsitys monipaikkaisen kuntalaisuuden rakentumisesta.

Tässä vaiheessa analyysin lähtökohtana oli sosiaalisen konstruktionismin mukainen ajatus siitä, että monipaikkaisesti asuvat rakentavat ja jäsentävät kokemaansa kuntalaisuutta sisällöillä ja merkityksillä, joita he puheessaan tuottavat ja liittävät eri paikoissa asumiseen. Kuntalaisuudesta puhumalla haastateltavat antavat sille erilaisia merkityksiä ja sisältöjä, jotka tuovat näkyväksi niitä tulkintoja, asenteita ja oletuksia, joita he liittävät kuntalaisuuteen ja sen kautta mahdollistavat kuntalaisuuden subjektiivisen rakentumisen tarkastelun osana useassa paikassa asumisen arkea. (Berger & Luchmann 1994; Burr 2015, 74–92; Jokinen ym. 2016; Siltaoja & Vehkaperä 2011; myös Puusa & Juuti 2014.) Analyysissä kiinnitettiin huomiota myös siihen, millä tavoin haastateltavat puhuivat monipaikkaisuudesta suhteessa yksipaikkaisuuden normeihin, jolla haastateltavat toivat näkyväksi monipaikkaisen kuntalaisuuden rakentumista. Näiden lähtökohtien perusteella analyysin toisessa vaiheessa aineistosta etsittiin *puhetapoja*, joilla monipaikkaisesti asuvat tuottivat puheensa monipaikkaista kuntalaisuutta.

Monipaikkaisen kuntalaisuuden puhetapojen tarkastelu antaa mahdollisuuden tarkastella

monipaikkaisen kuntalaisuuden rakentumista etenkin subjektiivisen eli koetun ja eletyn kuntalaisuuden näkökulmasta, joka muutoin helposti jää kuntalaisuuden objektiivisten merkitysten taakse. Kuntalaisuuden ulkoisiin tunnusmerkkeihin liittyvien merkitysten lisäksi siihen sisältyviä subjektiivisia merkityksiä ei välttämättä osata nähdä tai tuoda esiin kuntalaisuudesta puhuttaessa, minkä vuoksi kuntalaisuuden subjektiivisen sisällön tarkastelu edellyttää tulkitsevampaa analyysitapaa. Puhetapojen tarkastelun kautta haastateltavien puheesta voidaan monipuolisemmin tunnistaa niitä monipaikkaista kuntalaisuutta konstruoivia tekijöitä, joilla he tuottavat ja aktivoivat merkityksiä kuntalaisuuteen liittyen. Aineiston analyysi eteni induktiivisesti aineistoon nojaten, jonka myötä monipaikkaisesti asuvien haastatteluista tunnistettiin kaksi monipaikkaiseen kuntalaisuuteen liittyvää puhetapaa. Nämä esitellään tarkemmin omassa luvussaan.

MONIPAIKKAINEN ASUMINEN JA KUNTALAISSUUS

Monipaikkaisuuden motiivina on halu viettää aikaa itselle tärkeässä paikassa, mikä johtaa hyvinkin erilaisiin asumisen ja jokapäiväisen arjen ratkaisuihin. Osalla haastatteluista elämä rakentuu kahden paikan ympärille. Usein toinen paikka sijaitsee kaupungissa ja toinen maaseudulla, joka mielletään vapaa-ajan ympäristöksi. Vapaa-ajan vietto maaseudulla ei välttämättä rajoitu vain yhteen paikkaan, sillä mökkejä tai vapaa-ajan asuntoja saattaa olla useampi kuin yksi joko vakituksessa käytössä tai vuokrattuna. Jotkut haastateltavista asuvat maaseudulla ja käyttävät kaupunkiasuntoa vapaa-ajan asuntonaan. Monella on vielä erillinen vapaa-ajan paikka esimerkiksi lapsuuden kotiseudulla. Jotkut haastateltavista asuvat kolmesta neljään päivää viikossa töitä tehden yhdellä paikkakunnalla ja viettävät viikonloput perheensä parissa toisessa kunnassa. Ajan jakautuminen eri paikkoihin vaihtelee viikonloppujen ja loma-aikojen viettämisestä arkiviikkojen, muutaman viikon tai jopa puolen vuoden mittaisiin yhtäjaksoisiin oleskeluaikoihin.

Jos monipaikkaisuus on oma valinta, se yleensä koetaan myönteiseksi ja on luonteeltaan pysyvää tai pitkäkestoista. Tilanne ei aina ole

näin seesteinen. Monipaikkaisuus voi olla pakkotavaa muun muassa silloin, jos henkilö joutuu asumaan poissa kotoaan vastentahtoisesti esimerkiksi työn vuoksi. Tällainen monipaikkaisuus koetaan kielteiseksi ja henkisesti kuluttavaksi, ja siitä halutaan eroon mahdollisimman pian. Monipaikkaisuus voi olla myös väliaikaista, kuten esimerkiksi opiskelijoilla usein on. Silloin se koetaan ohimeneväksi, rajatuksi elämänvaiheeksi, jolla on alku ja loppu.

Vapaaehtoisesti monipaikkaiset suhtautuvat monipaikkaiseen asumiseen pääsääntöisesti positiivisesti, jolloin monipaikkainen asukas on kiinnostunut osallistumaan asuinpaikkojen toimintaan ja olemaan osa kunkin kunnan asukas-yhteisöä. Pakotettu monipaikkaisuus puolestaan koetaan usein negatiivisena, jolloin asukkaalla ei ole kiinnostusta osallistua asuinpaikkakunnan toimintaan. Hän sulkee itsensä tietoisesti yhteisön ulkopuolelle:

”En sillailailla [kiinny paikkaan], varsinkin kun mä koko ajan aktiivisesti pyrin sieltä [työpaikkakunnalta] pois. Et mä en edes uskalla sillä tavalla niinkun ettiä sieltä ystäviä tai mitään tällaista, että ne on ne työkaverit sitten tavallaan mun ystäviä. Kyllä ne menee ne vapaa-ajat sitten tavallaan kotia ikävöidessä.”

Monelle haastateltavalle monipaikkaisuus tuo elämään ja arkeen lisäarvoa. Monipaikkaisesti asuva voi poimia paikoista parhaat palat: hän voi esimerkiksi nauttia Suomen kesästä ja paeta syksyn loskaa ja talven kylmyyttä etelän lämpöön tai yhdistää asumisessaan maaseudun rauhan, hiljaisuuden ja luonnon sekä kaupungin virikkeitä ja harrastusmahdollisuudet. Paikkojen erilaisuus ja vastavuoroisuus ovat yksi monipaikkaista elämäntapaa ylläpitävistä tekijöistä. Monipaikkaisuuden koetaan antavan elämään jotain sellaista, mitä yhdessä paikassa asuminen ei voi tarjota.

Monipaikkaista elämäntapaa ja asumista luonnehtivat valinnat, jotka yhdistävät ja erottavat. Monipaikkaisuuden kautta voi elämänsä yhdistää monia eri tekijöitä eri paikoista ja koota niistä itselleen mielekkään kokonaisuuden. Tällöin valinnat toimivat elämäntapaa kokoavana tekijänä:

”Mulla on oikeestaan valtava etu siinä, että mulla on monta eri paikkaa, missä mä, mihin

mä voin mennä – ja voin jopa valikoida sitä omaa menemistä. Sen takia mä en sitä vastakaisuutta koekaan.”

Samalla valinnat kuitenkin erottavat. Ajan ja arjen jakautuminen usean paikan kesken vaikuttaa muun muassa asuinpaikkakunnan toimintaan osallistumiseen, joka puolestaan heijastuu kuumumisen tunteeseen ja yhteisöllisyyden kokemukseen:

”Että kun sielläkin [paikkakunnalla] tavallaan haluaisi kuulua sinne aika moneen juttuun, mutta sielläkin ne kaikki semmoiset niinkun tavallaan tärkeet asiat, nehen tapahtuu viikolla. Et on kokouksia, et ei voi oikein mihinkään sitten semmoiseen joutua. Tää kolmen paikan tällainen, ei voi oikein harrastaa mitään, mitä tehdään kerran viikossa.”

” – kylälaisten kanssa on kaikenlaista yhteistoimintaa syntynyt, että se on hirveen aktiivinen kylä, siellä on paljon kylätoimintaa. – – musta tuntuu, että me ollaan päästy kauheen hyvin niinkun sisään sinne kylän sellaisiin verkostoihin.”

Monipaikkaiseen elämäntapaan lukeutuvien asuinpaikkojen asemointi suhteessa toisiinsa nostaa esiin kolme tapaa, joilla haastateltavat puhuvat kuntalaisuudesta. Aineistosta voidaan tunnistaa ensinnäkin sellaisia, jotka luokittelevat itsensä pääosin ykköskotinsa asukkaiksi: heillä on varsinainen koti sekä mökki, jossa he viettävät vapaa-aikaa. Asemointi rakentaa selvän arvojärjestyksen eri asuinpaikoille, jossa vapaa-ajan asunto, tai kakkosasunto, on selkeästi alisteinen pääasialliselle kodille. Tätä näkökulmaa edustavat saattavat kyllä asua kahden eri kunnan alueella, mutta asemoivat itsensä yksipaikkaisena kuntalaisena:

” – tietysti tuntee kuuluvansa enemmän siihen kuntaan, joka jossa äänestää ja jossa on kirjoilla ja jonka asioihin voi ehkä sitten äänestämällä vaikuttaa.”

Toisessa suhtautumistavassa korostetaan asumisen rinnakkaisuutta, jolloin asuminen jakautuu aidosti kahteen tai useampaan asuinpaikkaan. Tällaisen asujan ykkös- ja kakkosasuminen se-

koittuvat eivätkä haastateltavat välttämättä osaa tai halua nimetä, mikä on heidän varsinainen kotikuntansa. Heillä on monta kotia, jolloin he myös asemoivat itsensä osaksi useamman kunnan asukas-yhteisöä:

”Ja joskus todella miettii, että mitä vastaa kottaan asuinpaikka. Että onko se vakituinen asuinpaikka vai onko se, niin mikä se on. Onko vakituinen se, missä sä oot viis päivää viikossa vai se, missä sä oot henkikirjoilla?”

Haastatteluissa näyttäytyy myös monipaikkaisen asumisen kääntöpuoli. Osa haastateltavista kokee irronneensa kaikkien asuinpaikkojensa yhteisöistä ja se vaikuttaa myös kuntalaisuuden kokemiseen.

” – mutta siinä on sitten se toinen puoli, mikä on negatiivista, niin tavallaan ei sitoudu kumpaankaan. – – tavallaan siis sä oot ulkopuolinen sitten kummassakin, et se on se negatiivinen puoli. Että semmoinen... joskus kadehdin ihmisiä, jotka on asuneet vuosikymmeniä samalla paikkakunnalla ja tiukasti sitoutuneet erilaiseen toimintaan siellä.”

MONIPAIKKAINEN KUNTALAISSUUS

Monipaikkaisen kuntalaisuuden muodostumisessa ratkaisevana tekijänä näyttää olevan suhtautuminen asumiseen rinnakkaisena, jolloin asukas tuntee olevansa osa asuin-yhteisöä jokaisessa elämäntapaansa kuuluvassa kunnassa. Monipaikkaiseksi kuntalaiseksi itsensä tuntevien haastatteluaineistosta tunnistettiin kaksi vallitsevaa puhetapaa, joilla haastateltavat rakensivat ja tuottivat monipaikkaista kuntalaisuutta. Nämä nimettiin valinta- ja vaikutuspuhetavaksi.

Valintapuhetapa

Valintapuhe toi esiin normatiivisen yksipaikkaisen kuntalaisuuden asettamat rajat, jotka vaikuttavat olennaisesti monipaikkaiseen asumiseen. Yksipaikkaisuus tuottaa rajoja, joissa monipaikkaisesti asuvat eivät näe järkeä ja edellyttää valintoja, joita he eivät haluaisi tehdä. Valinnat ja rajoitukset koskevat muun muassa hallintojärjestelmiä, asumista ja palveluita.

Kuntalaisuuden hallintorajat joko sulkevat

sisäänsä tai rajaavat asukas-yhteisöön kuulumat tomat ulkopuolelle. Tällaisia yhteisöön kuulumista rajaavia tekijöitä kuntalaisuudessa ovat esimerkiksi kotikuntaan sidotut palvelut. Haastattelujen toteuttamisen jälkeen kotikuntaan liittyvää palveluiden hankintaa on laajennettu vuonna 2014 voimaan tulleella valinnanvapauslain säädännöllä, jonka perusteella asukkaalla on oikeus valita haluamansa terveysasema ja erikoissairaanhoidon yksikkö. Valinnanvapauden ehtona on, että kirjoilla voi olla vain yhden terveysaseman asiakkaana kerrallaan, jolloin pidemmän muualla asumisen aikana henkilö voi saada hoitosuunnitelmansa mukaista hoitoa väliaikaisen asuinkuntansa terveysasemalta. Vaikka palvelun saaminen ei enää ole sidoksissa viralliseen kotikuntaan, muutos ei silti tuo ratkaisua aidosti monipaikkaisesti asuvan arkeen: asiointi on edelleen sidoksissa vain yhteen paikkaan. Uudistuksista huolimatta ihmisellä on hallintojärjestelmässä vain yksi kotikunta, yksi asuinpaikka ja oikeus käyttää vain yhden terveyskeskuksen palveluja kerrallaan. Monipaikkaisen asukkaan näkökulmasta yksipaikkaisuuden kriteerit koetaan näennäisiksi:

”Tää on rakennettu tää yhteiskunta niin, että sun pitää olla joko tai. Sä haluat elää sekä-että niitä molempia elämiä ja siinä se on se pointti, että pitää tehdä sellaisia, niin kun välttämättömyyden vuoksi, sellaisia valintoja, jotka ei sitten käytännössä kuitenkaan toteudu.”

Erityisen vahvasti yksipaikkaisuuden oletus näkyi suhteessa asumiseen, jota monipaikkaisesti asuvat joutuvat usein selittämään ja perustelemaan muille. Puhunnan taustalla vaikuttavat toisaalta muiden ihmisten asumiselle asettamat sosiaaliset normit ja toisaalta hallinnon asumiselle asettamat regulatiiviset normit. Monipaikkaisuus rikkoo kahta normia yhtä aikaa:

”Tätä on hirveen vaikea selittää muille ihmisille tai ystävillekin että. – – Et mä oon ton huomannut siitä, että kun mulle tulee semmoinen puolusteleva olo itelle että mun pitää ikään kuin puolustautua tai jotenkin keksiä omassa mielessä selitys, että onko mulla nyt oikeus tähän ja miks ei, ettei ihmisten tarvi selittää eikä pyytää anteeks jos ne asuu omakotitalossaan kaupungilla.”

”Me ollaan monta kertaa mietitty sitä, että kumpi meidän ykköskoti on, että onko se tämä täällä virkatyökoti vai se vapaa-ajan koti. Molemmat on ihan täydellisiä omakotitaloja. – Ihmiset sitä kysyy meiltä, sanotaan, että ei me itekään sitä oikeen tiedä, koska siinä menee semmoinen tosiasiallinen ja semmoinen hallinnollinen kotipaikka vähän sekaisin.”

Valintoihin liittyvä puhe on luonteeltaan ihmettelevää ja osin kriittistä, jopa kyseenalaistavaa. Monipaikkainen elämä pyrkii yhdistelemään asioita tavalla, johon yhteiskunta ei taivu. Ihmettelyä herättää hallinnon jäykkä suhtautuminen kahdessa tai useammassa paikassa rinnakkain asumiseen, joka herättää monipaikkaisesti asuvissa kritiikkiä:

”No se on aina kauheen mielenkiintoista, kun asioi viranomaisten kanssa tai postinkin kanssa – yleensä aina nousee ongelmaksi se, että hetkinen, mites sulla on kaksi osoitetta. Missäs sä muuten asut, onko näistä jompikumpi väärä? – Siis tällaisia vähän pöljiä, jotka johtuu siitä, – että ei tällä ihmisellä voi olla kahta osoitetta. Ja kun vaan on.”

Yksipaikkaisuuteen lukeutuva valinnanpakko aiheuttaa kahden tai useamman osoitteen herättämän hämmennyksen lisäksi hankaluuksia arjen käytännön järjestelyissä esimerkiksi lasten koulunkäynnin osalta, joka asettaa omat raaminsa asuinpaikkojen väliseen ajankäyttöön. Ajankäyttöä ja olemista raamittavat yksipaikkaiset palvelut ovat usein lailla määriteltäviä peruspalveluita, kuten opetukseen tai sosiaali- ja terveysalaan liittyvät palvelut. Sen vuoksi monipaikkaisesti asuvat usein arvottavat asuinpaikkoihin liittyviä hallinnollisia valintoja sen mukaan, millainen palvelutaso kussakin asuinpaikassa on ja kuinka helposti palvelut ovat kunnassa saatavilla. Tämä herättää hilpeyttä monipaikkaisesti asuvien mielessä:

”Että me ollaan sitä naureskeltu, että me varmaan jossain, kun krempat lisääntyy, niin ruvetaan kilpailuttaa niitä kuntia, että mihin siirretään kirjat, että missä on parhaat vanhusten palvelut.”

Samalla paikkasidonnaiset palvelut voidaan nähdä julkishallinnon holhouksena tai ohjauksena, joka herättää ärtymystä. Monipaikkaisesti asuvat katsovat olevansa pystyviä päättämään itse, mistä palvelunsa hankkivat riippumatta siitä, minkä kunnan alueella asuvat. Paras vaihtoehto olisi, jos nykyiseen hallintojärjestelmään saataisiin joustavuutta ja aitoa valinnanvaraa:

”– siinä tulee sitten tää julkishallinto vastaan, no kyl sä veroja maksat, kuinka paljon vuodesta asut siellä, mutta sen pitäisi ehkä enemmän pystyä tässä enempi niinkun räätälöimään, että nythän se on vaan valittava, että kumpi on se ykköspaikkakunta –.”

Valintapuhetavan mukainen yksipaikkaisen kuntalaisuuden rikkominen johtaa monipaikkaisesti asuvien näkökulmasta kuntalaisuuden uudelleenmäärittelyyn. Kuntalaisuus näyttäytyy haastateltavien puheessa pääosin teoreettisena konseptina, johon törmätään lähinnä vain asukkaan oikeuksia määrittävänä tekijänä. Sen sijaan monipaikkaisesti asuvien kuntalaisuus näyttäisi saavan sisältönsä kunnan hallinnollisten rajoitusten sijaan arkipäivän asumisen ratkaisuista:

”Kyllähän tää kunnan merkitys sinänsäkin alkaa vähitellen muuttaa muotoaan, että ei se oo niin sidottu siihen, missä ollaan kirjoilla, vaan missä asutaan ja ollaan kulloinkin.”

Vaikuttamispuhetapa

Toinen tunnistettu puhetapa liittyy vaikuttamiseen. Se rakentaa kuntalaisuutta ensisijaisesti puhuntana, jonka mukaan vain kunnan virallisilla asukkailla on oikeus vaikuttaa kunnan toimintaan. Erityisen hyvin tämä näkyy sosiaalisissa normeissa, joilla monipaikkaisesti asuvalle annetaan tai ei anneta sosiaalista hyväksyntää osallistua tai vaikuttaa kunnan toimintaan paikallisyhteisöissä:

”Mutta se, mikä tuli kyllä vastaan tuolla [paikkakunta] vuosikaudet oli se, että siellä tavallaan annettiin ymmärtää, että on niinkun vieras siellä ja – ‘eihän tässä oo mitään intressiä teillä tähän’ johonkin asiaan.”

Monipaikkaisesti asuvat tunnistavat oman epävirallisen ja osin epälegitiimin asemansa viralliseen kuntalaisuuteen nähden, mutta haastavat asetelman epäsuoran vaikuttamisen ja osallistumisen keinoin:

” – Ja tavallaan se, – – kyllähän se vähän painee pohtimaan, että – – onko sitä sitten vaan tietyn kunnan jäsen – – että saa vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon vain tietyssä kunnassa, niin sitä rupee miettimään, että onko se relevantti lähestymistapa, koska voi toimia yhtä aktiivisesti toisessa kunnassakin.”

Aktiivinen toiminta kunnassa liittyy monipaikkaisen asukkaan osaksi paikallista yhteisöä. Paikallinen osallistuminen ja verkostoissa toimiminen ylläpitää yhteyksiä eri asuinpaikkoihin, jotka kutoutuvat osaksi asumisen kokonaisuutta. Tällöin koetussa kuntalaisuudessa painottuu paikkaan kuulumisen tunne, jolloin kuntaan aletaan yhdistää sellaisia merkityksiä, jotka tavallisestikin liitetään kotikuntaan.

” – ja sitten kun on oppinut tuntemaan sitä kylää ja sen kylän tapahtumia, niin sekin tuntuu sellaiselta paikalta, johon on mukava mennä ja johon alkaa tulla sellaisia niinkun kotoisuuden piirteitä, alkaa tulla semmoisia nostalgisia piirteitä, kun alkaa tuntee niitä ihmisiä ja tietää jo vähän sitä kylän historiaa ja se tulee just sitä kautta kun pystyy olemaan siellä pitempään, niistä tulee sellaisia jokapäiväisiä tuttavuuksia tietyistä ihmisistä ja alkaa tietää, mitä siellä kylällä tapahtuu ja näin päin pois.”

Yhteyksien ylläpitämisen ja toimintaan osallistumisen kautta monipaikkainen asukas tulee samalla ottaneeksi kantaa ja vaikuttaneeksi kunnan toimintaan olemalla osa paikallista yhteisöä samalla tavoin kuin muutkin asukkaat. Tämän seurauksena monipaikkaisen asumisen kokonaisuuteen lukeutuvien kuntien hallinnolliset rajat hämärtyvät ja sekoittuvat:

” – vaikka siellä kunnassa ei sitten pääsekään äänestämään, siellä toimii ja – – vaikuttaa siellä kunnassa, niin kyllä se raja siitä kuntalaisuudesta, niin on se niinkun hämärtynyt ja hämärtyy tulevaisuudessa ihan väkisin.”

Tämän vuoksi monipaikkaisesti asuvat odottavat hallinnolta toimia monipaikkaisen asumisen legitimoimiseksi. Kaivatut toimenpiteet eivät kuitenkaan kohdistu ensisijaisesti kuntalaisuuden objektiiviseen puoleen, kuten esimerkiksi paikkaan sidottujen palveluiden käyttöoikeuteen, palvelumaksuihin tai verotukseen, vaan subjektiivista kuntalaisuutta tukevaan useamman kodin monipaikkaisen kuntalaisuuden tunnustamiseen:

”Sen [julkisen hallinnon] varmaan vois miettiä esimerkiksi verotuksessa joittenkin matkaku-lujen suhteen taikka... tai just sitä, että mitä kriteereitä pitää olla, että talo voi olla koti tai tän tyyppisiä asioita, että nää on niitä, mitkä solahtaa tämmöisessä jokapäiväisessä arkielämässä jonnekin pinnan alle. Ei me niitä hirveesti ajatella, mutta jos olis jotenkin lakisääteisesti eri tavalla järjestetty, niin se vois tavallaan helpottaa kuitenkin elämää ja just ehkä poistaa just tämmöisiä vähän ihmisten välisistäkin suhteista sitä, että ei mun mielestä, että asuu kahdessa eri paikkaa tarvitse olla yhtään sen kummoisempaa kun asua yhdes-sä paikkaa. Kai näissä on enemmän tällaisia kulttuurisia yhteenottoja ainakin taustalla.”

Monipaikkaisesti asuvat ylläpitävät ja uusintavat eri asuinpaikkoihinsa liittyvää kuntalaisuutta jatkuvasti myös silloin, kun he ovat itse muualla. Moni haastateltavista kertoo seuraavansa kaikkien elämäntapaansa ja asumiseensa lukeutuvien kuntien toimintaa ja päätöksentekoa kulloisestakin asuinpaikasta käsin, jolloin *”se reviiri on tavallaan läsnä koko ajan.”*

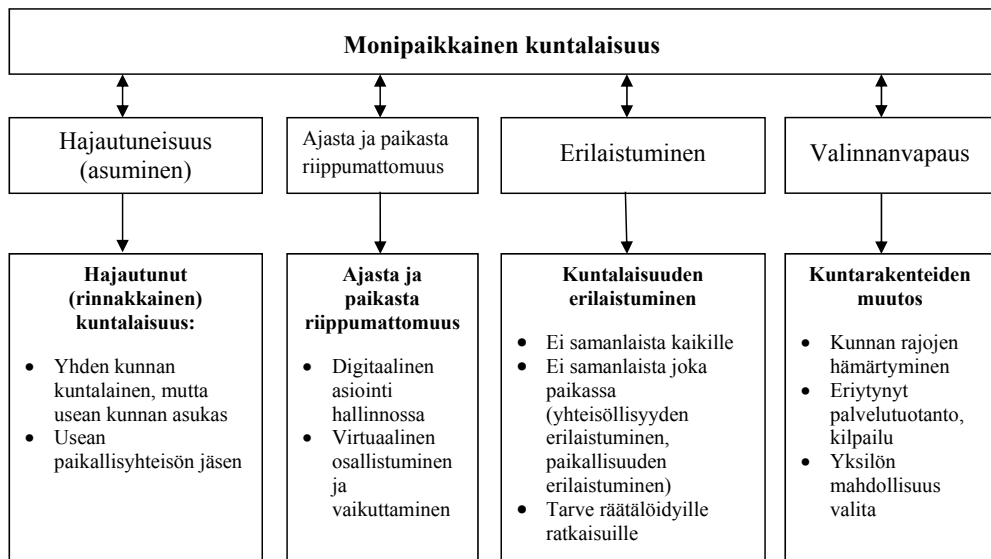
Aineistossa tämä näkyi monipaikkaisesti asuvien keinoina osallistua ja vaikuttaa kuntien toimintaan välillisesti osana paikallisyhteisöjä sekä suoraan verkkoratkaisujen kautta digitaalisesti. Hallinnon digitalisaatio mahdollistaa ajasta ja paikasta riippumattoman asioinnin sekä epäsuoran kuntalaisuuden kanavien käytön, mutta ei silti ratkaise palveluiden monipaikkaista käyttöä. Useita monipaikkaisuuden esteitä aidosti poistava ratkaisu esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta näyttäisi olevan verkossa toimiva omakanta.fi-palvelu, joka mahdollistaa hoidon toteuttamisen paikasta riippumatta siten, että tarvittavat tiedot siirtyvät asiakkaan mukana. Digitaalisuuden ja valinnanvapauden lisäänty-

misestä huolimatta monipaikkainen palveluiden käyttö edellyttää hallinnolta ensinnäkin uudenlaista suhtautumista palveluiden järjestämiseen ja toiseksi myös uudenlaisia hallintajärjestelmiä (myös Lehtonen, Muilu & Vihinen 2019, 26).

Monipaikkaisen asukkaan kuntalaisuus muodostuu aineiston perusteella kodiksi koettujen asuinpaikkojen muodostamasta verkostosta, jonka puitteissa monipaikkaisesti asuva on luonteva osa usean kunnan paikallisyhteisöä. Paikkojen välisiä kiinnityksiä uusinnetaan pitämällä jatkuvaa yhteyttä paikallisiin yhteisöihin ja seuraamalla paikkakuntien kuulumisia myös etäältä. Tässä hyödynnetään muun muassa digi-

taalisia välineitä, jolloin paikkakunnan elämään ja arkeen osallistuminen ei ole enää paikkaan sidottua. Asuinpaikoissa vietetty aika ja niiden yhteisöt vaihtelevat, jotka heijastuvat myös paikkoihin liittyvään arkielämään ja toimintoihin. Tämän seurauksena kuntalaisuus saa erilaisia sisältöjä eri asuinpaikoissa. Samalla hallinnossa käytävät keskustelut hallintorakenteiden uudelleenjärjestämisestä ja palveluiden uudelleensuunnittelusta lisäävät asukkaiden valinnanvapautta, joka tukee monipaikkaisen kuntalaisuuden kehittymistä.

Seuraava kuvio kokoa yhteen tunnistetut monipaikkaista kuntalaisuutta rakentavat teemat:

Kuvio 1. Monipaikkaisen kuntalaisuuden rakentuminen.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA KESKUSTELU

Artikkelin tavoitteena oli tarkastella asumisen vaikutusta kuntalaisuuden rakentumiseen monipaikkaisesti asuvien ihmisten arjessa. Tulosten mukaan monipaikkainen asuminen ei systemaattisesti tarkoita sitä, että useammassa kuin yhdessä paikassa asuva ihminen kokisi itsensä useamman kuin yhden kunnan kuntalaiseksi. Moni vapaa-ajan asukas näkee kuntalaisuutensa ensisijaisesti yksipaikkaisena, jossa vapaa-ajan asunto koetaan alisteisena varsinaiseen kotiin nähden. Kuntalaisuus muuttuu monipaikkai-

seksi vasta silloin, kun asuminen tapahtuu rinnakkain useassa eri kodissa. Kodit muodostavat asuinpaikkojen verkoston, jonka puitteissa asukkaalla on objektiivisia sekä subjektiivisia kiinnityksiä useaan paikkakuntaan.

Vaikka monipaikkaisesti asuva kokisikin itsensä usean kunnan kuntalaiseksi, on kunnan näkökulmasta tilanne toinen. Yksipaikkaisuuteen perustuvan kuntalaisuuden määritelmän mukaan monipaikkaisesti asuva on yhden kunnan kuntalainen tai kunnan jäsen, muita kuntalaisuusstatuksia hallinnossa ei toistaiseksi tunneta. Monipaikkaisen asukkaan hallinnollista asemaa

on pyritty luomaan viime vuosina erityisesti kaksoiskuntalaisuuteen liittyvän keskustelun kautta, mutta toistaiseksi tuloksetta.

Näiden lähtökohtien mukaisesti monipaikkaista kuntalaisuutta voitaisiin siis tarkastella toisaalta regulatiivisesti säädeltynä maksuja ja veroja määrittävänä sekä virallisia oikeuksia ja velvollisuuksia sisältävänä objektiivisena kuntalaisuutena, joka todennäköisesti toisi monipaikkaisille asukkaille heidän kaipaamaansa legitimaatiota osallistua kunnan toimintaan ja päätöksentekoon kunnan asukkaan roolissa. Toisaalta kuntalaisuutta voitaisiin lähestyä myös yhteisöllisemmin määräytyneenä subjektiivisena kunnan asukkuutena, joka saa sisältönsä asuminen arjen käytänteistä. Monipaikkaiseen kuntalaisuuteen olennaisesti liittyvä vahva subjektiivinen kiinnitys rakentuu paikallisesti jäsenytynä sosiaalisena prosessina, jossa monipaikkaisesti asuva kiinnittyy osaksi paikallista yhteisöä (vrt. Anttiroiko 1992, 91). Tällainen henkinen, sosiaalinen ja toiminnallinen paikkaan kuuluminen tuottaa tietynlaisen siteen kuntaan, joka periaatteessa täyttää kuntalaisuudelle asetetut määreet virallisen kotikuntalaisuuden statusta lukuun ottamatta: tästä näkökulmasta hänellä on kuntaan kotikuntalainen (11.3.1994/201) määritelmän mukainen kiinteä yhteys.

Kunnan näkökulmasta hallinnollista kuntalaisuutta merkittävämpää saattaisi olisi tietoisuus siitä, että kunnassa on erilaisilla kuntalaisuusstatuksilla olevia asukkaita, joiden suhde kuntaan vaihtelee. Kunnassa voi toisin sanoen olla kuntalaisia sekä kunnan asukkaita, joilla useimmiten tarkoitetaan samaa asiaa. Monipaikkaisuuden näkökulmasta näin ei kuitenkaan välttämättä ole, sillä monipaikkainen asukas voi asua kunnassa olematta kuntalainen. Kunnassa asuvien ja vaikuttavien ihmisten jakaminen kuntalaisiin ja kunnan asukkaisiin vastaavalaisessa kuntalaisuuden merkityksessä toisi paremmin esiin kunnan oikean väestörakenteen ja sen monimuotoistumisen, joka voitaisiin ottaa entistä paremmin esiin asukkaiden vaikuttamis- ja osallistumiskeinoja suunniteltaessa. Lisäksi kunnan asukkuus on jotain, mitä kunnan on periaatteessa mahdollista hallita ja kehittää: kuntalaisuuden käsitteen laajentaminen kunnassa asuviin ihmisiin asukkuuden kautta toisi myös monipaikkaisuuden ilmiönä paremmin esiin, jolloin se saattaisi tarjota uudenlaisia

mahdollisuuksia tilastoida ja operationalisoida monipaikkaisuutta. Tämä voisi tuoda uusia keinoja myös monipaikkaisuuden aluepoliittiseen työstämiseen ja palveluiden suunnitteluun. Kuntalaisten, sekä virallisten kuntalaisten että kunnassa asuvien, monimuotoisempi tunnistaminen tukisi samalla myös kuntia niiden perustehtävässä edistää asukkaiden hyvinvointia ja kestävästä kehitystä.

On selvää, että monipaikkaisuuden lisääntyminen tuo oman mausteensa kuntien toimintaan, jossa toimintaympäristö on muuttunut viime vuosien aikana entistä monimuotoisemmaksi ja vaikeammaksi hallita. Tämän vuoksi kuntien toimintatavat ovat yhä enemmän siirtymässä hallinnosta kohti uuden julkisen hallinnan mukaista paradigmaa, jossa kunnan toiminnassa korostuu monitoimijaisuus ja verkostomaisuus. Ehkä kuntalaisuutta kannattaisikin jatkossa tarkastella myös kuntalaisuuden hallinnan näkökulmasta, jossa voitaisiin ottaa paremmin huomioon kuntalaisuuden monimuotoisuus. Monipaikkaisen kuntalaisuuden valossa kuntalaisuuden haltuunotto edellyttää kunnilta jatkuvaan vuorovaikutukseen ja neuvotteluun perustuvaa hallintakulttuuria, jossa kuntalaisuus määrittyy yhä enemmän tapauskohtaisesti osana asukkaiden arjen toimintoja aktiivisen verkostoissa toimimisen, osallistumisen ja vaikuttamisen käytänteissä. Näin ollen voisi ajatella, että palvelujen käyttöoikeuksia ja hallinnollisia rajoja olennaisempi tekijä tulevaisuuden kuntalaisuuden sisällön määrittelyssä on asukkaiden toiminta, jolloin myös paikallisyhteisöjen merkitys kuntalaisuuden määrittymisessä korostuu.

Tässä artikkelissa monipaikkaisesti asuvien kuntalaisuutta tutkittiin vuosien 2007–2008 aikana kerätyn monipaikkaista asumista tarkastelevan aineiston pohjalta. Analyysi nosti esiin useita näkökulmia monipaikkaiseen kuntalaisuuteen erityisesti kuntalaisuuden subjektiivisen kokemisen näkökulmasta. Aineiston mukaan tärkeimmät kuntalaisuutta rakentavat ja tuottavat tekijät ovat yhteisöön kuulumisen tunne sekä aktiivinen toimijuus arkipäivän asumisen ratkaisujen puitteissa. Näiden lisäksi monipaikkaista kuntalaisuutta luonnehtii hajautuneisuus, ajasta ja paikasta riippumattomuus, erilaistuminen sekä kuntarakenteiden muutoksen myötä lisääntyvä valinnanvapaus. Nämä kuntalaisuuden elementit ovat edelleen relevantteja ja jopa

vahvistumassa, ja ne tulisi myös ottaa huomioon kuntia koskevien hallinnonuudistusten valmistelussa.

On ehkä ennenaikaista väittää, että yhden yhteisen kuntalaisuuden ajasta ollaan siirtymässä

kohti uudenlaista monimuotoista kuntalaisuutta, mutta täysin mahdolltomalta sekään ei vaikuta. Paljon riippuu siitä, kuinka ja missä määrin hallintoajattelua hallitsevat normit reagoivat kansalaisten muuttuviin tarpeisiin.

LÄHTEET

- Aho, Seppo & Ilola, Heli (2008). *Kahden kunnan asukkaat –lisää osallisuutta?* Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 1. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Airaksinen, Jenni, Haveri, Arto, Jäntti, Anni & Härkönen, Helena (2015). *Miten kuntien rooli muuttuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirtyessä maakunnalliselle vastuulle?* Tulevaisuuden kunta 2. Kuntakehityshanke, Pirkanmaan liitto.
- Anttiroiko Ari-Veikko (1992). *Kunnallistieteellinen tutkimus I osa. Kunnallistieteen erityispiirteet*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994). *Toellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Burr, Vivian (2015). *Social Constructionism*. Third edition. London & New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315715421>
- Di Marino, Mina, Lilius, Johanna & Lapintie, Kimmo (2018) New forms of multi-local working: identifying multi-locality in planning as well as public and private organizations' strategies in the Helsinki region. *European Planning Studies*, 26(10), 2015–2035. <https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1504896>
- Forsberg, Hannele, Ritala-Koskinen, Aino, Autonen-Vaaranen, Leena & Kauko, Outi (2014). Lasten monipaikkainen asuminen sosiaalisena ilmiönä ja hyvinvoinnin kysymyksenä. Teoksessa: *Lasten ja lapsiperheiden elinolot. Hyvinvointikatsaus 1/2014*, 29–35. Helsinki: Tilastokeskus.
- Gustafson, Per (2001). Roots and Routes. Exploring the Relationship Between Place Attachment and Mobility. *Environment and Behaviour*, vol. 33(5), 667–686. <https://doi.org/10.1177/00139160121973188>
- Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE-luonnos 8.5.2014, 9.
- Haukkala, Teresa (2011). *Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus*. Sitran selvityksiä 54. Helsinki.
- Hilti, Nicola (2009). Here, There, and In-Between: On the Interplay of Multilocal Living, Space, and Inequality. In Ohn Macht, Timo, Hanja Maksim & Manfred Max Bergman (eds.), *Mobilities and inequality* (s. 145–164). Surrey etc.: Ashgate.
- Hilti, Nicola (2016). Multi-local lifeworlds: between movement and mooring, *Cultural Studies*, 30(3), 467–482. <https://doi.org/10.1080/09502386.2015.1113635>
- Hyyryläinen, Torsti (2017). Maaseutu ja paikkaperustaisen hallinnan tulevaisuus. Teoksessa Nyholm, Inga, Haveri, Arto, Majoinen Kaija ja Pekola-Sjöblom, Marianne (toim.), *Tulevaisuuden kunta* (s. 188–205). Helsinki ja Tampere: Suomen Kuntaliitto, Tampereen yliopisto, Valtiovarainministeriö.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016). *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jäntti, Anni (2017). Mihin kuntaa tarvitaan tulevaisuudessa? – Kunta elämisen edellytyksiä luovana itsehallinnollisena paikallisyhteisönä. Teoksessa Nyholm, Inga, Haveri, Arto, Majoinen Kaija ja Pekola-Sjöblom, Marianne (toim.), *Tulevaisuuden kunta* (s. 56–68). Helsinki ja Tampere: Suomen Kuntaliitto, Tampereen yliopisto, Valtiovarainministeriö.
- Kotikuntalaki 11.3.1994/201.
- Kuhmonen, Tuomas, Kumpulainen, Kaisa, Lehtonen, Olli, Luoto, Ilkka, Lyytimäki, Jari, Matthies, Aila-Leena, Moisio, Sami, Sinevaara-Niskanen, Heidi, Teräs, Jukka & Vihinen, Hilikka (2020). *Maaseutu kestävyysmurroksen tuulenhalkojaksi: Maaseutupolitiikan kokonaisohjelman 2021–2027 strategia*. Maaseutupolitiikka. Haettu sivulta <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uploads/MANE-raportit/Maaseutupolitiikan-strategia-vuosille-2021-2027-FINAL.pdf>, 9.2.2021
- Lehtonen, Olli, Muilu, Toivo & Vihinen, Hilikka (2019). Monipaikkaisuus maaseudun terveyspalveluiden mahdollistajana. *Maaseudun Uusi Aika* 2: 2019, 7–29.
- Leinonen, Jaana & Vakkala, Hanna (2015). Kuntalaisten samaistuminen kuntaan paikallishallinnon uudistuksissa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 43(3), 273–281.

- Miettinen, Ville (2018). Loviisa tarjoaa kaupunkilaisille työpisteitä ydinkeskustassa. *Kuntalehti* 14.5.2018. Haettu sivulta <https://kuntalehti.fi/uutiset/talous/loviisa-tarjoaa-kaupunkilaisille-tyopisteita-ydinkeskustassa/> 3.1.2020.
- Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – *Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta* 2018. Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2018. Helsinki: Valtiovarainministeriö.
- Mäkinen, Minna & Wilmi, Jorma (2016). Kuntaliitos arkisina kokemuksina ja niistä kumpuavina mielikuvina. Teoksessa: Riukulehto, Sulevi (toim.), *Kunnat, rajat, kulttuuri*. (s. 207–233). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mäkinen, Minna (2013): Kuntaliitos kotikunnassa. Teoksessa Saressalo, Lassi (toim.), *Kotiseutu 2013* (s. 51–57). Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:25. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto.
- Möttönen, Sakari (2010). *Kuntalaisen muuttuvat roolit*. Uutta kuntaa rakentamassa, Uusi Kunta 2017 -julkaisut. Helsinki: Kuntaliitto.
- Osallistava ja osaava Suomi – *sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 31. Helsinki.
- Pekola-Sjöblom, Marianne (2011). *Kuntalaiset uudistuvissa kunnissa*. Acta nro 229. Paras-ARTTU-tutkimuksia nro 9. Helsinki: Kuntaliitto.
- Pekola-Sjöblom, Marianne (2014). *Kuntalaiset ja kunnat muutoksessa*. Acta 256. Paras-ARTTU-tutkimuksia nro 31. Helsinki: Kuntaliitto.
- Pekola-Sjöblom, Marianne, Helander, Voitto & Sjöblom, Stefan (2002). *Kuntalaisen monet roolit*. Acta nro 147. KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia, nro 37. Helsinki: Kuntaliitto.
- Pitkänen, Kati & Kokki, Ruut (2005). *Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa*. Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja n:o 11. Savonlinna: Joensuun yliopisto.
- Pitkänen, Kati & Strandell, Anna (2018). Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. *Maaseudun Uusi Aika* 2–3/2018, 6–23.
- Pitkänen, Kati, Hannonen, Olga, Toso, Stefania, Gallent, Nick, Hamiduddin, Iqbal, Halseth, Greg, Hall, Michael C, Müller, Dieter K. Treivish, Andrey, Nefedova, Tatiana (2020). Second homes during corona – safe or unsafe haven and for whom? Reflections from researchers around the world. *Finnish Journal of Tourism Research*, 16:2/2020, 20–39. <https://doi.org/10.33351/mt.97559>
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2014). Voimmeko rakentaa siltoja organisaatiotutkimuksen paradigmojen ylitse? *Hallinnon tutkimus*, 33(4), 366–374.
- Pyysiäinen, Jarkko & Vihinen, Hilikka (2020). *Maaseutubarometri 2020. Tutkimusraportti osa 1 tulokset: mielikuvat maaseudusta, aluetyypin identiteetti ja monipaikkaisuus*. Luonnonvarakeskus. Haettu sivulta <https://www.maaseutupolitiikka.fi/paatoksenteontueksi/tietoa/maaseutubaro>, 9.1.2021.
- Rannikko, Pertti (2009). Kylä kaupungin laidaksi: Autoetnografinen tutkimus paikallisyhteisöjen ja identiteettien liikkeistä. *Maaseudun uusi aika* 17(1), 5–19.
- Rantanen, Manu (2014) (Toim.). *Modernisoituvat mökkityylit: Paikallisten palveluympäristöjen muutosvoima*. Raportteja 123. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.
- Reuschke, Darja (2010). Job-included Commuting between Two Residences – Characteristics of a Multilocational Living Arrangement in the Late Modernity. *Comparative Population Studies – Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft*, 35(1), 107–134. <https://doi.org/10.12765/CPoS-2010-04>
- Rinne, Janne, Paloniemi, Riikka, Tuulentie, Seija & Kietäväinen Asta (2015). Participation of second-home users in local planning and decision-making – a study of three cottage-rich locations in Finland. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 7(1), 98–114. <https://doi.org/10.1080/19407963.2014.909818>
- Rinne-Koski, Katja (2020). Monipaikkainen ja digitaalinen kuntalaisuus. Teoksessa Riukulehto, Sulevi & Ari Haasio (toim.), *Virtuaalinen kotiseutu* (s. 143–170). Tietolipas, No. 266. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rolshoven, Johanna (2008). The Temptations of the Provisional. Multilocality as a Way of Life. *Ethnologia Europaea, Journal of European Ethnology* 37(1–2), 17–25
- Siltaoja, Marjo & Vehkaperä, Meri (2011). Diskurssianalyysi johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 206–231). Helsinki: Johtamistaidon opisto.
- Steel, Griet, Birch-Thomsen, Torben, Cottyn, Ine, Lazaro, Evelyn A, Mainet, Hélène, Mishili, Fulgence J, van Lindert, P. (2019). Multi-activity, Multi-locality and Small-Town Development in Cameroon, Ghana, Rwanda and Tanzania. *European Journal of Development Research*, 31(1): 12–33. <https://doi.org/10.1057/s41287-018-0183-y>

- Syväjärvi, Antti & Kivivirta, Ville 2017: Tulevaisuuden kunta ja digitalisaatio – kohti digikuntaa ja digikuntalaisia. Teoksessa Nyholm, Inga, Haveri, Arto, Majoinen Kaija ja Pekola-Sjöblom, Marianne (toim.), *Tulevaisuuden kunta* (s. 265–277). Helsinki ja Tampere: Suomen Kuntaliitto, Tampereen yliopisto, Valtiovarainministeriö.
- Tully, Claus & Alfaraz, Claudio (2017). Youth and mobility: The lifestyle of the new generation as an indicator of a multi-local everyday life. *Applied Mobilities*, Vol. 2, No. 2, 182–198. <https://doi.org/10.1080/23800127.2017.1322778>
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2020). *Suunta paikka-riippumattomaan työhön ja entistä parempaan alueelliseen läsnäoloon. Selvityshenkilö Tytti Määtän loppuraportti*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:19. Helsinki.
- Vartiainen, Matti, Hakonen, Marko, Koivisto, Satu, Mannonen, Petri, Nieminen, Mika P., Ruohomäki, Virpi & Vartola, Anni (2007). *Distributed and Mobile Work: Places, People and Technology*. Helsinki: Otatieto, Yliopistokustannus University Press.
- Xue, Jin, Næss, Petter, Stefansdottir, Harpa, Steffansen, Rasmus & Richardson, Tim (2020). The hidden side of Norwegian cabin fairytale: climate implications of multi-dwelling lifestyle. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 20(5), 459–484. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1787862>
- Zimmerbauer, Kaj & Suutari, Timo (2007). Alueellinen identiteetti kuntarakenteen muutosprosesseissa – Aluesamastumisen olemuksen ja tutkimuksellisten haasteiden jäljillä. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 35(4), 348–359.